

נצח ישראל

דאס דריטע מוסד

פרק א

מן הגלות נוכל לעמוד על הגאולה:

א. וכמו כן הפיוור אינו דבר טבעי, וכמו שחזור כל דבר ודבר אל מקומו כך חזורים החלקים המפורדים והגפרדים להיותם כלל אחד. ודבר זה מכואר לכל אדם אשר הוא בן דעת, כי כל החלקים ענין אחד להם ואם כן למה יהיה חלוק ביניהם ולא יתאחדו מאחר שהם דבר אחד, ולכך כל פיוור עומד להתכנס יחד, ולפיכך פיוור ישראל בין האומות הוא דבר יוצא מן הטבע, שמאחר שהם אומה אחת ראוי שיהיו עומדים יחד להיות אחד, כמו שחמצא כל הדברים הטבעיים אינם מחולקים לשנים רק הם מתקבצים ביחד.

א. כי הגלות הוא שנוי ויציאה מן הסדר, שהש"י סדר כל אומה במקומה הראוי לה וסדר את ישראל במקום הראוי להם שהוא ארץ ישראל, והגלות מן מקומם הוא שנוי ויציאה לגמרי, וכל הדברים כאשר הם יוצאים ממקום הטבעי הם חוץ למקומם, אין להם עמידה במקום הבלתי טבעי להם, רק הם חזורים למקום הטבעי, כי אם היו נשארים במקומם הבלתי טבעי להם, היה הבלתי טבעי נעשה טבעי, ודבר זה אי אפשר שיהיה הבלתי טבעי נעשה טבעי.

ב. ועוד כי לפי סדר המציאות אין ראוי שתהיה אומה משעבדת באחרת להכביד עול עליה, כי הש"י ברא כל אומה ואומה לעצמה, רק מה שראוי שיהיו ישראל עליון על גויי הארץ כאשר עושים רצון המקום, דבר זה ענין אחר כי כך ראוי לפי סדר המציאות בשביל מעלתן ומדריגתן, אבל שאר האומות לפי סדר המציאות ראוי שכל אומה ואומה מצד שנברא לעצמה שלא תהא רשות אחרים עליה, ואם היה נשאר דבר זה תמיד הוא הגלות ויד האומות מושלים על ישראל, היה דבר זה שאינו לפי סדר המציאות והוא שנוי סדר העולם עומד תמיד, ודבר זה אי אפשר.

ארכיבי הגלות הם:

א. יציאה מן המקום

אם כן, ארכיבי הגאולה הם:

א. מנחה לארץ

ובמלים אחרות:

א. ארץ

ובמלים אחרות:

נצח

ב. פיוור

ג. שיצור

ב. קיבוץ העם

ג. שחזור משיצור

ב. צפ

ג. צמאות

אמר יהודה בן לא"א בצלאל ז"ל ה"ה, הנחמות
העתידיים לבא על ישראל ועל ירושלים.
אל יעלה על דעתך ואל יבא במחשבתך דבר
שהוא מחשבת און שאפשר הספור ויבא בהם
הדבור על שפתי בן אדם, ואף שישלוט בהם
המחשבה ויתפוס בו הרעיון ענין הנחמה, כי דבר
זה אי אפשר והוא מן הנמנעות.

כבר בארנו, כי אף למאן דאמר אין בין העולם
הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות,
שאין דעתו לומר שלא יהיה דבר יותר רק שלא
נהיה אנחנו ובנינו ובני בנינו משועבדים ולא
יותר, כי דבר זה אין לומר כלל, אבל לא יהיה
העולם מוטבע בחומרים כאשר הוא עתה, ויסתלק
היצר הרע מן האדם ויטו הכריות לב אחד לעבוד
את יוצר הכל. כי למאן דאמר אין בין העולם
הזה לימות המשיח רק שעבוד מלכיות, יהיה
העולם נוהג ע"פ טבעו ומנהגו בדברים הטבעיים
ולא יהיה נוהג שלא על פי הטבע רק יהיה נוהג
בדברים אשר הם אפשר בטבע, רק שיהיו הכל
צדיקים.

(גבי חז"ל פ"ק ט"ו - ג')

החנוף של האיש הפרטי הלא הוא ההוצאה מכח לפעל, מהעלם לגלוי, את
הכחות והכשרונות הנמצאים בנפש הילד בטבעה, או הראויים לפי טבעה
להתקבל בה ביותר, מתוך ההשפעות החנוכיות השונות. כשגורמי החנוף -
ההורים והמורים, הספרות והסביבה של הילד, - מתאמים ומכונים לשכלול
כשרונו הטבעי הזה של הילד ופתוחו בדרך החיים השונים, אז החנוף הוא
מצלח וטוב. ובהפך, כשכשרונו הטבעי הזה של הילד נעזב, אם לא יפתח ולא
ישכלל, כשגורמי החנוף מכריחים וכופים אותו לצד אחר, המוחר לו לפי טבעו,
הרי הוא נעשה גבר לא יצלח. הצלחת החנוף היא באותה מדה שהוא עומד
על עמדתו הראויה ושומר את תפקידו, שהוא מתפונ כלפי הטבע הפנימי,
כאשר בראו האלהים, להשלימו, לפתחו ולשכללו על-ידי האמצעים הגורמים
והמסייעים השונים. ואף התרבות האנושית הכללית כך. המוכן הרחב והכולל
של החנוף, שהוא כולל באמת את כל עבודות רוח האדם השונות, הלא הוא
כמו-כן השלמת היסודות הטבעיים, גלויים, והוצאתם מכח לפעל, מהעלם
לגלוי, שכלולם ופתוחם. וכשהוא עוזב את היסודות הטבעיים, אז הוא חוטא
לטבע ההויה, ואחריתו צדי-אובד.

(לגבי חז"ל פ"ק ט"ו - ג')

ההתחדשות הפנימית, המתהווה בחיי כל נשמה ישראלית, של כל אדם
מישראל, בבואו לארץ-ישראל, כפי מסרת-הקדש אשר ב"חסד-לאברהם"¹¹,
מופיעה וקיימת היא כמו בחיי האישיות היחידית, בן ועל-אחת-כמה וזכמה בחיי
צבוריותנו, של כל קהלנו המתכנס כאן, במציאות כלליותנו, של כלנו יחד.

(לגבי חז"ל פ"ק ט"ו - ג')

כברת-דרך ארוכה הלכנו במערכה זו, ומגמתנו: להכניס את "האדם" לשטח הראיה שלנו. ביררנו דברים עמוקים וגדולים — ומה דלים כל הדברים כאשר יישארו ידיעוֹת בעלמא, לא ייכנסו ל"לב", ולא יביאו לחיית "האדם"! הן, כוונתנו היתה במערכה זו להביא לחיית "האדם", לשמוע ברעדה את הכרות הנביא יחזקאל "אדם אתם!"

כי רחוקים אנחנו מחויה זו, קטנים אנחנו. כל חיינו — ריצה מבוהלת אחרי פרנסה וקצת הנאה. אין הרגש והכנה שכל אחד יחיד בעולמו. כל אחד פויל אל עבר חבריו להיות כמותם, והולכים ככבשים בעדר. מצוותינו — מלומדה, אמונתנו — אמירת מלים. למה ירדנו כל כך? למה איננו רואים את הגובה שבארם? ישעיה הנביא מגלה לנו, מה-מצבנו: הבה נלמד דבריו בעיון:

"בית יעקב לכו ונלכה באור ה'!"

כי נטשתה עמך, בית יעקב, כי מלאו מקדם ועוננים כפלשתים ובילדי נכרים יספיקו —
ותמלא ארצו כסף וזהב ואין קצה לאוצרותיו, ותמלא ארצו סוסים ואין קצה למרכבותיו —
ותמלא ארצו אלילים, למעשה ידיו ישתחוו, לאשר עשו אצבעותיו —
וישח אדם, וישפלה איש — ואל תשא להם!"
(ישעיה ב, ה-ט)

הלב מרגיש כי נבואה זו צריכה לדורות — לדורנו. כל אופנה שהומצאה בפריס, כל מכונה חדישה שהורכבה בניו-יורק, כל פרקטיקה אלילית שמקורה בטיבט — הכל מוצא את דרכו אל קהילות ישראל ושובה בהן נפשות; ובילדי נכרים יספיקו! ריבוי כסף (באיוה דרכים...), סטנדרט החיים למעלה מהיכולת, מותרות — ותמלא ארצו כסף וזהב. כל צעיר מחכה לרשיון נהיגה — ומכונית הנוסכת בו בטחון עצמי. ... ואין קצה למרכבותיו. רבותינו דברו על "למעלה מן הטבע", וכוונתם להנהגה הנסיונית. היום יש "למעלה מן הטבע" בכיוון הפוך, והיא הטכניוציא. איננו רואים עוד את הבריאה הודה והדרה, רק את המכונה השולטת עליה. נוף יפה — למצלמה, ניגון יפה — לטייפ. האדם משועבד למכונה — למעשה ידיו ישתחוו, לאשר עשו אצבעותיו. האלילות החדישה היא הטכניקה.

התוצאה מכל זה? "וישח אדם, וישפלה איש!" האדם התגמד, כחותיו מתנוונים. שכל? יש מכונה העושה מלאכתו: לחשבון — קומפיוטר; לאכנת מחלה — בדיקות לרוב. רגש? העתון מלעיט בסיפור מרתק, הרדיו מקיא מוזיקה רוב היממה, וכעולם הגדול — מכינים נשק נוקליארי; בצל מלחמה נוקליארית חיים העמים, ואת הפחד בפני העתיד מפיגים תענוגים וזלים. איננו רואים שחורות. מלחמה אטומארית לא תבוא, כי אין רשות לכחות הרע להרוס את העולם. איננו מתכחשים לברכה הרבה שהביאה הטכניקה. אבל שעור קומתו של האדם הגדול נעלם גם מאתנו שומרי תורה ומצוות, כי כולנו נספחים לתוך זרם הטכניוציא המודרנית. ואם עוד נשאר לנו מקלט אחד: הלא סו"ס יש לאדם הבחירה! באו חכמי הנפש המודרניים ושוללים אותה, ונשאר האדם צרור יצרים אינטליגנטי — ובל נרמה את עצמנו: גם אצלנו שומרי תורה ומצוות נחלשה או אפילו נעלמה הידיעה שיש לאדם בחירה.

פירוש רחב על נבואת ישעיה נותן החוה"ל:

"וכל אשר נוסף העולם ישוב, נוסף השכל תורבן, עד אשר חשבו דרכו הרעה כי היא טובה, ותעותו — כי היא ישרה, ושמוהו לחוק ולמוסר ושב בהם הדבר הנכרי בעולם — נודע, והדרך הנכונה בו — נכריה... עושים בטנם אלהיהם, ותורתם מלבושיהם, ומוסרם חיוק משכניהם, ומבקשים גמול העובדים — במעשי העוברים, ומדרגת הצדיקים — במנהגי הרשעים, כמו שאמרו חכמינו ו"ל עושים מעשי זמרי ומבקשים שכר כפנחס" (שער פרישות פ"ב).

סדנא דארעא חד הוא. את אויר העולם על חיידקיו גם אנחנו נושמים. חיידקי היצרים מסתננים גם לתוך הרחוב היהודי. האם אנחנו ערים לסכנה זו של הקטנת האדם? האם נתקומם נגד החיצוניות והשטחיות הגוברות? האם נתחזק בהרמת קרן "האדם", להחיות געגועי השלימות והגדלות? — כל מערכה זו, "מערכת האדם", מגמה אחת לה: להמחיש לעצמנו את שעור קומתו של האדם מישראל ולהחזיר את "האדם" לתוך הכרתנו — אולי יוכו יחידי סגולה למה שקראנו כאן "חיות האדם". יחזקאל הנביא קורא אלינו: "אדם אתם!", ואני שומע את הקריאה ומתרגש — הן, אדם אני!

(עליו שור תלקי ע"ה א"ה - נ"ו)